

Innlandet fylkeskommune

Dato: 9. april 2026

Deres ref.:

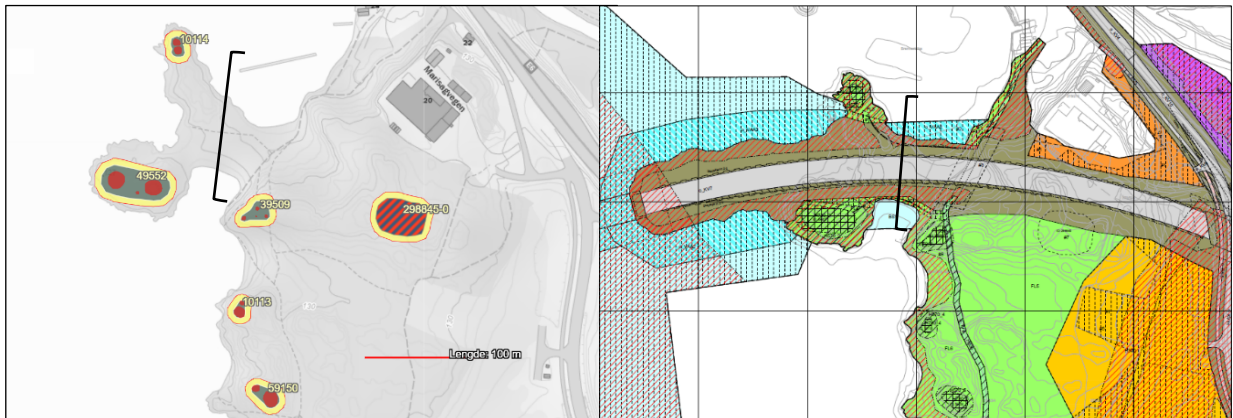
Vår ref.: 2025/116619, axelm

Faglig tilrådning knyttet til detaljregulering for E6 Moelv–Roterud med ny Mjøsbru Gravfelt (id 10113, 10114, 39509, 49552 og 59150) og bosetningsområde fra steinalder/bronsealder (id 298845) Strand (gbnr. 378/3), Ringsaker kommune, Innlandet

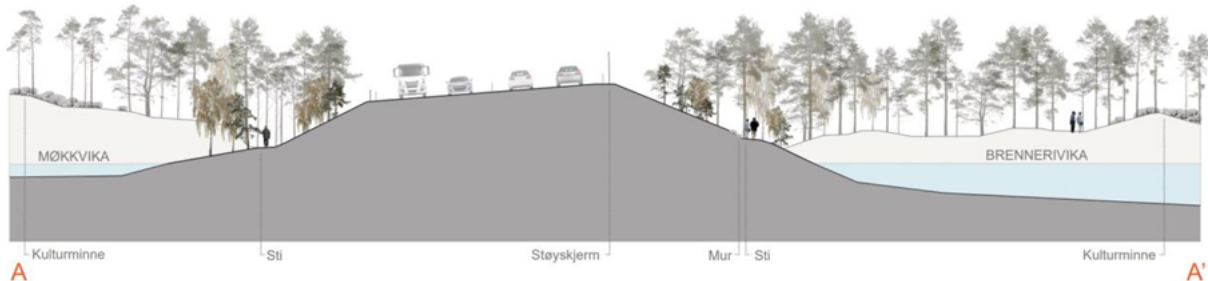
Vi viser til brev fra innlandet fylkeskommune av 20. februar 2026 samt øvrig korrespondanse i saken. Med dette oversendes Kulturhistorisk museums (KHM) faglige tilrådning.

Bakgrunn

Detaljreguleringsplanen for E6 Moelv–Roterud skal legge til rette for ny firefelts motorvei på strekningen fra Moelv i Ringsaker kommune til Roterud i Gjøvik kommune, Innlandet. Planen innebefatter ny bru over Mjøsa. Ringsaker-delen av planen ble lagt ut med to ulike alternativer, et nordlig alternativ parallelt med eksisterende Mjøsbru (alternativ 1) og et sørlig alternativ ca. 700 m sør for dagens bru (alternativ 2). Tiltakshaver Nye Veier anbefaler alternativ 2 og har fremmet dette alternativet til sluttbehandling.

Figur 1: T.v. kulturmiljøet i Brennerivika med markering av de fem gravfeltene Gravfelt id 10113, 10114, 39509, 49552 og 59150, samt bosetningsområde id 298845. Kart: Kulturminnedatabasen Askeladden. Utsnitt av plankartet gjennom kulturminneområdet. Kart: Nye veier. I begge kart er tverrsnittet som vises i figur 2 tegnet inn. Legg merke til at tverrsnittet er lagt øst for gravminnene og at derfor ikke figur 2 tegner et reelt bilde av avstanden mellom fyllingsfot og røyser.

Figur 2: Snitt som viser E6 på fylling i Brennerivika (Møkkvika). Eventuell støyskjerming er ikke tegnet inn. Snittet viser situasjonen på oddens smaleste punkt og gjengir derfor ikke den reelle avstanden mellom fyllingsfot og røyser (jf. figur 1). Gravfelt id 49552 sees t.v. og id 10114 t.h. I snittet indikeres også en stiforbindelse under veien. Illustrasjon: Nye veier.

Innlandet fylkeskommune har fremmet innsigelse mot alternativ 2, blant annet med begrunnelse i at veien foreslås ført gjennom et kulturmiljø som inneholder gravrøyser og en boplass i Brennerivika. Innsigelsen, knyttet til de negative konsekvensene for kulturmiljøet i Brennerivika, ble opprettholdt av Fylkesutvalget i Innlandet fylkeskommune på et møte den 3. mars 2026. Mekling for innsigelser knyttet til reguleringsplanen vil finne sted 20. april 2026. I den forbindelse har fylkeskommunen anmodet om faglig råd fra Kulturhistorisk museum.

Kulturhistorisk museums vurderinger

Våre vurderinger bygger på informasjon fra befaring av tiltaksområdet den 25. mars 2026, oversendt informasjon fra Innlandet fylkeskommune, informasjon fra kulturminnedatabasen Askeladden og generell kunnskap om de berørte kulturminnetypene og regionen.

Kulturminner og kulturmiljø

Innenfor et ca. 50 daa stort område i Brennerivika ligger fem felt med ås- og kystgravrøyser og et bosetningsområde. Disse kulturminnetypene er spor etter ulike sider ved samfunnet i bronsealderen (1700–500 f.Kr.), samtidig som de inngår i ett samlet og helhetlig kulturmiljø.

Askeladden-id	Registrert	Beskrivelse	Merknad
10113	Gravfelt, trolig med 2 røyser.	Røys 1: Sirkulær røys, tydelig plyndret. Diam ca. 8 m. Høyde: 0,4 m. Røys 2: 2–3 m., høyde 0,3 m.	Vil bli utilbørlig skjemmet
10114	Gravfelt med 2 røyser	Røys 1: Sirkulær røys, tydelig plyndret. Diam.: 3–4 m, høyde: 0,6 m. Røys 2: Rester av røys som kan ha målt 7–10 m, høyde 0,5-1,5 m.	Vil bli utilbørlig skjemmet
39509	Gravfelt med 3–5 røyser	Små, <5 m i diam. og lave.	Vil bli utilbørlig skjemmet

49552	Gravfelt med 2 røyser og kulturlag	Røys 1: markant, sirkulær røys, plyndret. Diam ca. 11 m, høyde: 2 m. Røys 2: God bevart, trolig 2–3 gravkamre. Diam. ca. 12 m, høyde 0,3 m. Imellom røysene er det påvist et kulturlag med kull, skjørbrent stein og avslag av flint og bergkrystall. 2 C14-dateringer fra laget til 1852–1637 f.Kr. og 1389–1224 f.Kr.	Mindre deler av kulturminnet og sikringssonen berøres direkte. Vil også bli utilbørlig skjemet
59150	Gravfelt med 2 røyser	Røys 1: Stor og godt synlig, sirkulær røys. Diam 7–8 m, høyde: 0,5–1,8 m. Røys 2: Lav og overgrodd. Diameter ikke angitt.	Vil bli utilbørlig skjemet
298845	Bosetningsområde fra steinalder/bronsealder	Areal 1055 m ² (uten sikringssone)	Omkring 1/3-del av kulturminnet og sikringssonen berøres direkte. Vil også bli utilbørlig skjemet

Tabell 1: Oversikt over berørte lokaliteter i Brennerivika.

Gravminnene

Åsrøyser er gravminner og landemerker som hovedsakelig ble bygd i bronsealderen. De består av mellomstor og stor stein og ligger på fjellgrunn nært vann, for eksempel holmer, nes og høydedrag. Hoveddelen av åsrøysene er runde, 8–12 meter i diameter og 1–2 meter høye. Størrelsen og beliggenheten gjør dem til de mest fremtredende monumentene fra bronsealderen på Østlandet.

Det er en klar sammenheng mellom gravanleggene og gamle sjøruter, og de ble ofte plassert slik at det var fri sikt mellom røyser langs ledene. Røysene forstås derfor ikke bare som graver, men også som landemerker synlig fra båt. Denne forståelsen henger sammen med den viktige rollen båttransport spilte i bronsealderen, og som blant annet er uttrykt gjennom at båter er et dominerende motiv på datidens helleristninger.

Innsjø- og havgående farkoster muliggjorde langtransport av blant annet bronse, flint og jaktprodukter, samtidig som de bidro til etableringen av kontaktnett som strakte seg over store deler av Europa. På nes, og holmer langs vannlinjen på østsiden av Mjøsa er det kjent hele 35 felt med enkeltliggende gravrøyser og gravrøysfelt, fra Eidsvoll i sør til Moelv i nord. Sammen med stort antall gjenstander laget av importert kobber, tinn og flint viser dette at store deler av Innlandet var integrert i disse nettverkene basert på båttransport.

I Brennerivika ligger fem bevarte og delvis bevarte åsrøyser. I tillegg er det kjent 5–7 mindre markante gravminner, gjerne omtalt som kystrøyser. Sammen med de enkeltliggende åsrøysene på Tjuvholmen og i Boligvika, henholdsvis 900 og 1850 meter lenger mot nord utgjør disse en av de største samlingene vi kjenner til av gravminner fra bronsealderen i innlands-Norge. I Innlandet kan kun kulturmiljøet ved Sotenodden i Stange sammenlignes

med Brennerivika. I tillegg er gravminnene langs Mjøsstranda i Moelv de aller nordligste åsrøysene som er kjent på Østlandet.

Røysene i Brennerivika ligger også i et landskap som har blitt sjeldent lite endret fra bronsealderen. Dette skyldes delvis at mye av området har blitt skjermet for senere inngrep, utover de skadene som har blitt påført selve røysene (jf. tabell 1) og en mindre regulering av vannstanden Mjøsa. Delvis skyldes det også at landskapet ved Mjøsa har vært upåvirket av havnivåendringene de siste årtusenene. I Oslofjordsområdet sto havet eksempelvis omkring 15 meter høyere i bronsealderen enn i dag, noe som innebærer at mange av åsrøysene der har fått en helt annen plassering i landskapet. At landskapet er godt bevart, bidrar til å øke verneformidlings- og opplevelsesverdien til dette kulturmiljøet ytterligere.

Kulturlag (del av id 49552)

Foruten gravminnene er det kjent et lag som blant annet inneholder skjorbrent stein, kull og flint mellom røysene på id 49552. Tre kull fra laget er tidfestet til 1852–1637 f.Kr. og 1389–1224 f.Kr. Dateringene og flintfunnene knytter laget til bronsealdergravfeltet. Det er imidlertid verdt å merke seg at den eldste av dateringene er fra omkring tidspunktet da åsrøystradisjonen ble etablert i landsdelen, noe som kan indikere at gravfeltet kan romme kunnskap om etablering av denne tradisjonen.

Det har blitt undersøkt få kulturlag knyttet til de østnorske åsrøysene, og det mangler derfor et godt grunnlag for å forstå tilstedeværelsen av dette laget. Aktuelle tolkninger er imidlertid at det representerer ytterligere gravanlegg, rester av kremasjonsbål, eller at det har blitt tilberedt mat på gravplassen. Uansett fremstår det som klart at dette er spor etter ritualer som har foregått i forbindelse med gravlegginger, eller i etterkant. At det er bevart slike rester i Brennerivika er med på å gi kulturmiljøet en tilleggsdimensjon. Funnet sannsynliggjør også at det kan ligge flere tilsvarende spor i vika.

Boplass id 298845

Det har aldri blitt gravd ut velbevarte gårdstun fra bronsealder i Innlandet. Det har derfor vært diskutert hvorvidt slike tun med langhus, åkerdrift og husdyrhold, faktisk ble etablert så tidlig i dette området, og hvilken form slike gårdsbruk eventuelt hadde. I de kystnære områdene på Østlandet er bronsealderbebyggelsen bedre kjent, og i et fåtall tilfeller har vi også kunnskap om forholdet mellom åsrøysene og samtidig bosetning. I eksemplene som er kjent har røysene fått en eksponert plassering ut mot sjøen, mens gårdstunene med langhus har blitt reist mer tilbaketrukket fra kystlinjen.

Boplassen (id 298845) i Brennerivika ligger ca. 150 m innenfor stranda og i bakkant av røysfeltene, noe som sammenfaller med situasjonen for tidlige gårdstun langs kysten. Både beliggenheten og den lave funnfrekvensen indikerer også at id 298845 er et bosetningsområde fra den aller siste delen av steinalderen eller bronsealderen. Basert på dette, er det sannsynlig

at det er bevart spor av tidlig gårdsbebyggelse på stedet, og spor av aktiviteter som har vært nært knyttet til gravfeltene. I kraft av beliggenheten og kunnskapspotensialet anser museet at også denne lokaliteten har høy verneverdi.

Den helhetlige verdien til kulturmiljøet i Brennerivika

I Brennerivika ligger det fem gravfelt, et kulturlag og et bosetningsområde som hver for seg har høy verneverdi. Dette er også ett av ytterst få steder hvor det er påvist en slik tett sammenheng mellom gravminner fra bronsealder, kulturlag inne på et gravfelt og nærliggende bosetning innenfor ett samlet kulturmiljø på Østlandet. Røysene og boplassen ligger også bevart i et relativt intakt «bronsealderlandskap».

De monumentale og mer nedtonede gravminnene, bosetningsområdet og kulturlaget i Brennerivika er svært viktige kilder til blant annet gravskikk, gravritualer, båtferdsel, oversjøiske kontakter og tidlig gårdsbosetning i bronsealderen. Museet anser det som viktig at dette kildematerialet ivaretas for fremtiden, noe som best vil kunne sikres gjennom et godt og varig vern. Dette spesielle kulturmiljøet utgjør også en ekstraordinært god inngangsport til å formidle kunnskap om bronsealderen og til å oppleve et velbevart landskap med til dels monumentale kulturminner fra perioden. Både, kunnskaps-, opplevelses- og formidlingsverdien til kulturmiljøet må derfor betegnes som særdeles høy.

Traséalternativ 2 og påvirkningen på kulturmiljøet i Brennerivika

Et av de overordnede nasjonale målene innenfor kulturminneforvaltningen er å minimalisere det årlige tapet av fornminner og kulturmiljøer. Kulturhistorisk museum har derfor generelt en restriktiv holdning til tiltak som vil kunne virke negativt inn på bevaring av gravminner og deres tilhørende landskapsrom, herunder installasjoner og bygg som kan oppfattes som skjemmende. Det sørlige alternativet (alternativ 2) vil skjære gjennom kulturmiljøet i Brennerivika (figur 1). Det planlegges fysiske inngrep i selve kulturminnet og sikringssonen til gravfeltet id 49552 og i boplassområdet id 298845. Veifyllingen vil også legges inn mot sikringssonen til id 10114 (se spesielt figur 1). Planforslaget vil imidlertid sikre at allmenheten fortsatt skal være sikret tilgang til gravfeltene og at det skal bli mulig å krysse under veien gjennom en kulvert.

Det sørlige alternativet (alternativ 2) vil innebære et nytt og svært markant element i landskapet, og veien vil i praksis dele kulturmiljøet i Brennerivika i to. Samtidig planlegges det å legge veien gjennom kulturmiljøet på en fylling (figur 1 og 2). Veien, som trolig også vil få støyskjerming, vil komme høyere enn årøysene og endre landskapet dramatisk (jf. figur 1 og 2). Dette vil innebære at siktlinjene mellom flere av gravfeltene brytes, og både inn- og utsynet fra gravfeltene vil bli vesentlig endret. Både sammenhengen mellom de ulike elementene i kulturmiljøet og relasjonen til det omliggende landskapet vil i stor grad forsvinne, dersom veialternativet realiseres. Veien vil følgelig være utilbørlig skjemmende for hele kulturmiljøet i Brennerivika, inkludert alle gravminnene. Som en følge av dette vil

gravfeltene miste vesentlige del av sin verneverdi, opplevelsesverdi og pedagogiske verdi. Kulturhistorisk museum anser derfor ikke dette sydlige alternativet som forenlig med et godt og varig vern av kulturmiljøet. På bakgrunn av dette kan vi ikke anbefale at det gis dispensasjon for denne utilbørlige skjemningen gjennom en reguleringsplan.

Faglig tilrådning

Saken er diskutert i kollegiet ved Arkeologisk seksjon, Kulturhistorisk museum.

Gravfeltene id 10113, 10114, 39509, 49552 og 59150 og bosetningsområde id 298845 i Brennerivika, Ringsaker danner ett kulturmiljø, med få paralleller i Norge og har svært høy bevarings-, formidlings- og opplevelsesverdi. Det sørlige veialternativet (alternativ 2) vil innebære store fysiske inngrep samt en utilbørlig skjemning av delene av kulturmiljøet som forslås bevart. Planforslaget vil derfor innebære tap av kulturarv av stor nasjonal betydning.

Som en følge av dette anbefaler Kulturhistorisk museum at Innlandet fylkeskommune opprettholder sin innsigelse knyttet til de negative konsekvensene alternativ 2 vil få for kulturmiljøet i Brennerivika.

Med hilsen

Karl Kallhovd
Assisterende museumsdirektør

Lars Groseth
Avdelingsleder

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen underskrifter.

Kopi:
Riksantikvaren